



Luuk van Middelaar

Een nieuwe Amerikaanse strategie voor nieuw tijdperk

Kennelijk vond men het in Washington tijd voor een pas op de plaats, voor strategische reflectie. De retoriek over een nakend militair conflict tussen de Verenigde Staten en China liep afgelopen maanden zo hoog op, de roep om economische ‘ontkoppeling’ tussen beide grootmachten klonk allengs zo luid, dat vanuit het Witte Huis de puntjes op de i moesten worden gezet.

Het leidde tot twee fundamentele redes over de plaats van de VS in een wereld met China, door twee van president Bidens gezaghebbendste adviseurs. Op 20 april beet Janet Yellen, minister van Financiën, de spits af: zij sprak over Amerika’s relatie met China. Eén week later bepleitte Bidens hoogste veiligheidsadviseur, Jake Sullivan, vernieuwing van het nationale economisch beleid.

Meteen al deze rolverdeling onthult hoe scherp en grondig de VS de strategische uitdaging van China’s opkomst ervaart, verwerkt en omzet in woord en daad. Binnenland en buitenland, economisch beleid en geopolitiek, zijn minder dan ooit te scheiden.

Yellen had klare boodschappen. Een „volledige scheiding” tussen de VS en China zou voor beide landen „rampzalig” zijn en de wereldeconomie destabiliseren. Daarom moet niet ‘*decoupling*’ het richtsnoer zijn, maar een vermindering van strategische afhankelijkheden. Die laatste boodschap is vanuit Europa naar Washington overgewaaid, wellicht door Commissievoorzitter Ursula von der Leyen persoonlijk naar het Witte Huis gebracht.

Yellen hernam ook de drieslag die de EU in 2019 muntte voor de relatie met China, als een land dat tegelijk systeemrivaal is, economisch concurrent en diplomatieke partner. In een steeds vakiger sfeertje, waarin de conflictrol domineert, behoudt ze zo ruimte voor faire competitie en gesprek.

De dilemma’s beginnen uiteraard als de spanning tussen rollen toeneemt. Neem de strenge, ook ASML in het nauw brengende exportcontroles op halfgeleiders, die Yellens collega Jake Sullivan vorig najaar aankondigde. Viel dat besluit op grond van enkel nationale veiligheid (begrijpelijk vanuit rol één) of betreft het een laakbare handelsbelemmering om de Chinese tegenstander economisch een trap in de maag te geven (spelbederf in rol twee)? Yellen bezwoer haar gehoor dat het alleen het eerste is, maar zal – in Beijing noch Veldhoven – niet iedereen hebben overtuigd.

In het spoor van mythische voorgangers zoals Nixon-adviseur Henry Kissinger, beoogt Sullivan niet min-

der dan Amerika’s strategische herpositionering. Hij constateert het echech van de grote liberale belofte van na 1980, zowel binnenlands (ongelijkheid en de-industrialisering) als buitenlands (handel met Rusland en China bracht geen vrijheid). Telkens verbindt Sullivan economische doctrine en geopolitieke *grand strategy*. Investeren in wegen, schone energie en chipfabrieken dienen zo tegelijk binnenlandse welvaart en buitenlandse machtsontplooiing.

De Biden-man verwoordt een kanteling in de verhouding tussen staat en markt, die onder Trump al op rommeliger wijze was ingezet. De Amerikaanse staat is terug, als investeerder, bouwer, beschermer. Het afscheid van de voorgaande, ‘neoliberale’ consensus valt Sullivan des te lichter, omdat hij erkent dat de VS afgelopen eeuwen ook wel naar andere modellen hebben gehandeld. Het land is niet met deregulering getrouwd; China vergt een andere aanpak. De internationale orde die Washington na 1945 uitbouwde, is zo gezien een momentopname.

Wat voor ons de enige ‘internationale orde’ is, ziet China als door de VS en het Westen gedomineerd

Europa is wel getrouwd met die internationale orde. Wij kunnen ons een bestaan erbuiten of erna amper voorstellen. Dit geldt zeker voor de EU, belichaming bij uitstek van die regelorde, en voor de Duitse Bondsrepubliek. Het verklaart wellicht enkele strategische stiltes in een derde recente grote rede over China, door Von der Leyen – Commissievoorzitter én Duitse. Kort voor haar bezoek aan Xi wilde zij Europa’s houding verscherpen, met name vanwege Xi’s coulance jegens Poetin. Veel van haar kritiek snijdt hout, maar op geen enkel moment klonk het besef dat wat voor ons de enige en absolute ‘internationale orde’ is, voor China oogt als een door Amerika en het Westen gedomineerd stelsel. Van het bestaan van de VS maakte Von der Leyen geen melding. Zo hoefde ze geen afstand en eigen positie te bepalen.

De enige *grand strategy* van de EU ooit was na 1989 het versnellen van het ‘einde van de Geschiedenis’. Met handel en waardenexport de hele wereld zo vrij en rijk maken als wij, hand in hand met de VS. Poetin en Xi weerspreken dit project. Het maakt Europa boos en sprakeloos. De grootste verstoorder van ons wereldbeeld moet naar het Strafhof in Den Haag. Team-Biden kijkt vooruit: een nieuw tijdperk begint.